

XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING BUGUNGI KUNDAGI

AHAMİYATI

Qudratova Shahnoza

orcid: 0009-0005-0087-3439

e-mail: qudratovashahnoza768@gmail.com

Tashkent University of Applied Sciences, Tashkent, 100095, Republic of Uzbekistan

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14762047>

Annotatsiya: ushbu maqola ta'lim tizimini rivojlantirishda, mamlakatimizda olib borilayotgan innovatsion jarayonlar va xalqaro baholashning umumiy rivojlanish imkoniyatlari, ularni amalga oshirishda oliy ta'lim va boshlang'ich ta'lim tizimida olib borilayotgan ishlar. Mamlakatimiz Prezidentining Farmoniga binoan oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlanganligi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: yondashuv, ijod, texnologiya, kompetensiya, xalqaro tadqiqot, intellektual, boshlang'ich sinf, hamkor, so'rovnom, axborot resurslari, mustaqil ta'lim, uzluksiz ta'lim, pedagogik texnologiya, muammoli vaziyat

1. Kirish

Jahon miqyosida kichik yoshdagi maktab o'quvchilarini dunyo sivilizatsiyasi yutuqlari va axborot resurslari bilan tanishtirish, ta'lim jarayonini o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona hamkorligida tashkil etish boshlang'ich ta'lim modernizatsiyasining tub mohiyati hisoblanadi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot ijrosiga bog'liq raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, uzluksiz ta'limning asosiy bo'g'inlaridan biri bo'lgan boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini sifatli ta'lim olishlari uchun sharoit yaratish, bilimlarni egallashni ta'minlovchi o'qitish metodlari, usullari va vositalarini tanlash hamda ta'lim jarayoniga tatbiq etish o'quvchilarning ongli o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda egallangan bilimlarni amaliyot bilan bog'lay olish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

2. Tadqiqot usuli

Dunyo miqyosidagi hozirgi globallashuv sharoitida ta'lim tizimiga pedagogik innovatsion texnologiyalarning keng miqyosda joriy qilinishi tufayli o'quvchilarning mantiqiy tahliliy, tanqidiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish orqali ijodiy qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish rivojlantiruvchi ta'limning muhim jihati sifatida yosh avlodni jahon standarti talablariga javob berish darajasiga ko'tarishda muhim ahamiyat kasb etmoqdi. Shu bois bugun ta'lim jarayonining drayverlari hisoblanmish o'qituvchilardan o'quvchilarda zamonaviy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish talab etilmoqda. "Xalqaro baholash tadqiqotlari PISA, PIRLS, TIMSS, EGRA va EGMA" fanining **maqsadi** bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga xalqaro baholash dasturlari, xalqaro baholash dasturlarining turlari va o'tkazilish tendensiyalari, xalqaro baholash dasturlari talablari va ushbu dasturlarga boshlang'ich sinf o'quvchilarini tayyorlash metodikasi bo'yicha bilim berish.

"Xalqaro baholash tadqiqotlari PISA, PIRLS, TIMSS, EGRA va EGMA" fanining **vazifalari**:

- bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quvchilarni ongli o'qishga o'rgatish ko'nikmalarini shakllantirish;

- bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida o'quvchilarning kreativlik qobiliyatini o'stirish ko'nikmalarini shakllantirish;

- bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quvchilarni TIMSS xalqaro baholash dasturi asosida o'qitish ko'nikmalarini shakllantirish;

- bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida xalqaro baholash dasturlari talablari asosida test va topshiriqlar tuza olish ko'nikmalarini shakllantirish;

Dunyodagi rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish xalqaro baholash jarayonlarida munosib qatnashish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xalqaro tadqiqotlarga tayyorgarlik ko'rishga yo'naltirilgan PISA, PIRLS, TIMSS xalqaro baholash dasturlari doirasidagi topshiriqlar bilan ishlash ko'nikmasini shakllantirish, o'qituvchi va o'quvchilarni tayyorlash, ularning bilim, ko'nikma, malaka va kometensiyalarini, shuningdek o'quvchilarda ijodiy va mantiqiy fikrlash hamda tegishli

fan yo'nalishlari bo'yicha savodxonligini rivojlantirish, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quvchilarni xalqaro baholash dasturlari talablari asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish maqsadida ushbu darslik ishlab chiqildi.

3 Natijalarni muhokama qilish

1950-yillarning oxirida tashkil etilgan Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA) xalqaro qiyosiy tadqiqotlar olib borish bilan shug'ullanib, unda ta'lim yutuqlari o'quvchilarning kelib chiqishi, ta'lim beruvchi o'qituvchilari, sinfi va maktab muhiti bilan bog'liq holda baholanadi. Xalqaro baholash dasturlarini tashkil etuvchi IEA tashkil etilgan paytda, xalqaro agentliklar o'rtasida rasmiy ta'limning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni to'g'risida xabardorlik kuchaygan, biroq ta'lim "mahsuldorligi" ko'rsatkichlari mavjud emas edi. Bir guruh tadqiqotchilar, jumladan Torsten Husen va uning hamkasblari 1960- yillarning boshlarida xalqaro qiyosiy yutuqlarni o'rganishning maqsadga muvofiqligini takidlab, o'n ikki mamlakatda matematika yutuqlarini birinchi marta o'rganishga qaror qilishdi. Ushbu birinchi tadqiqot IEAning paydo bo'lishiga asos bo'ldi. O'qish savodxonligining rivojlanishi har bir o'quvchining o'sib-ulg'ayishi, ta'lim olishi va kundalik hayotida muhim ahamiyat kasb etgani bois, o'qish savodxonligini tadqiq etishda Ta'lim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiatsiyasining (IEA) qariyb 60 yil mobaynida o'quvchilarning o'qib tushunish ko'nikmalarini muntazam ravishda xalqaro miqyosda baholab, ularning o'qib o'rganishlari uchun zarur sharoitlarni yaratishga harakat qilmoqda. Ushbu assotsiatsiya (IEA) turli ta'lim tizimiga ega ishtirokchi mamlakatlarda ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarni yanada teran tushunish maqsadida 1960- yillarda ta'lim sohasida qo'lga kiritilgan yutuqlarni xalqaro miqyosda qiyosiy tahlil qiluvchi hukumat agentliklari va milliy tadqiqot institutlaridan tashkil topgan mustaqil xalqaro tashkilot hisoblanadi.

Milliy ta'lim tizimini yuqori bosqichlarga olib chiqish uchun aksariyat chet davlatlardagi kabi ta'lim va fan sohalari rivojlanishini baholash va monitoring qilish orqali ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan ilg'or tajribalarni sohaga jalb qilish muhimdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29- apreldagi farmoni bilan tasdiqlangan "Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish kontsepsiyasi"da uzluksiz ta'lim tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, jahon ta'lim reytinglarida mamlakatimizni yuqori pog'onalarga olib chiqish kabi bir qator ustuvor vazifalar belgilab berilgan. Unga ko'ra, O'zbekiston 2030-yilda PISA (The Programme for International Student Assessment) Xalqaro o'quvchilarni baholash dasturi reytingida birinchi 30 ta ilg'or mamlakatlar qatoriga kirishi ko'zda tutilgan. Shuningdek, Respublika xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish, xalqaro aloqalarni o'rnatish, o'quvchi-yoshlarning ilmiy tadqiqot va innovatsiya faoliyatini, eng avvalo, yosh avlodning ijodiy g'oyalari va ijodkorligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-sentabrdagi 997-sonli "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorining qabul qilinishi va qarorga ko'ra PIRLS, TIMSS, PISA, TALIS kabi xalqaro baholash dasturlari bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish ustuvor vazifa etib belgilanganligi, ularda ishtirok etish, ta'lim tizimini yanada takomillashtirishda zamonaviy xalqaro baholash dasturlarining talablari va metodologiyasini hisobga olish samarali yo'l ekanligini ta'kidlash joizdir.

Shunday ekan, mamlakatimiz ta'lim tizimi uchun ta'lim sifatini baholash xalqaro tadqiqotlarida ishtirok etishda qanday afzalliklar bor? Birinchidan, tadqiqotlarning natijalari yurtimiz ta'lim sifatini va uning xalqaro standartlarni hisobga olgan holda egallagan o'rni to'g'risida xulosalar chiqarish imkonini beradi.

Ikkinchidan, milliy ta'lim tizimini yuqori bosqichlarga olib chiqish, ta'lim mazmunini, pedagog kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish dasturlarini takomillashtirish hamda mutaxassislar tomonidan darsliklarni jahon talablariga mos ravishda yangilashda qo'llaniladi. Uchinchidan, xalqaro tadqiqotlar ta'lim sohasidagi milliy tadqiqotlarning sifat darajasini ko'tarishga yordam beradi.

To'rtinchidan, mahalliy mutaxassislarimizda xalqaro baholash va monitoring tadqiqotlarini o'tkazish bo'yicha ko'nikma shakllanadi. Beshinchidan, milliy ta'lim sifatini baholashdagi nazorat materiallarini xalqaro tadqiqotlarda qo'llaniladigan nazorat materiallari sifati darajasida ishlab chiqish imkonini beradi.

Oltinchidan esa jahon hamjamiyatida o'z o'rniga ega, kreativ fikrlay oladigan, raqobatbardosh, barcha sohalarida malakali kadrlar va yetuk mutaxassislarni tayyorlashga zamin bo'lib xizmat qiladi. Shu o'rinda, PISA (o'quvchilarni ta'limiy yutuqlarini baholash xalqaro dasturi), PIRLS (matnni o'qish va tushunish darajasini aniqlovchi xalqaro tadqiqot), TIMSS (maktabda matematika va aniq fanlar sifatini tadqiq qiluvchi xalqaro monitoring), TALIS (o'qitish va o'rganish xalqaro tadqiqoti) singari bir qator dasturlar mavjud bo'lib, ular rivojlangan davlatlardagi ta'lim sifatini yanada oshirishdagi mezon sifatida keng qo'llanilmoqda.

Mazkur xalqaro baholash dasturlari Respublikamiz ta'lim tizimini mazmunan yangilash, innovatsion ta'lim muhitini yaratish, ta'lim sifatini orttirishni talab etadi. 2015-yilda o'tkazilgan PISA tadqiqot natijalariga ko'ra, Singapur har uch toifada (o'qish savodxonligi yo'nalishi, matematik savodxonlik yo'nalishi va tabiiy-ilmiy savodxonlik yo'nalishi) birinchi o'rinni egallaydi.

Shuningdek, Janubiy Koreya, Yaponiya, Estoniya kabi mamlakatlarni ham yuqori o'rinlarda ko'rishimiz mumkin. Shunday ekan, bu mamlakatlarning ta'lim tizimida asosan qanday jihatlarga e'tibor beriladi? Singapur ta'lim tizimi dunyodagi eng yosh tizimlardan biri va ayni paytda deyarli eng samaralisi hisoblanadi. Bu yerda boshqa ko'plab mamlakatlarda bo'lgani kabi, bolalar olti yoshdan maktabga qabul qilinadi va maktab ta'limi boshlang'ich, o'rta va yuqori sinflarga bo'linadi. Tizim shaxsiy fazilatlarini har tomonlama rivojlantirish tamoyiliga, maktabda ham, undan tashqarida ham rivojlanish imkoniyatlariga asoslanadi. O'quvchilarga yondashuv qat'iy, lekin ayni paytda individualdir. Maktab har bir bolaga iste'dodlarni aniqlash va rivojlantirishga yordam berishga intiladi. O'qitish metodikasi va o'quvchilarning rivojlanishidagi farqni ikkita eng yaxshi maktabda ko'rish mumkin: Angliya-Xitoy maktabi va Raffles maktabi. Bular Singapurda eng namunali maktablar deb topilgan. Ularga hamma kirishga intiladi. Lekin bu maktablarda ta'lim osmon bilan yer kabi farq qiladi. Raffles maktabi an'anaviy ravishda vazirlar, hukumat amaldorlari, turli tashkilotlarning xodimlari va bo'lajak olimlarni tarbiyalaydi. Angliya-Xitoy maktabi eng yaxshi bankirlar, ishbiarmonlar va tadbirkorlarni yetishtiradi. Bu maktabda o'ylash va ijodkorlikka e'tibor qaratiladi. Singapurdagi eng yaxshi shifokorlar, huquqshunoslar, bank xodimlari – bu maktab bitiruvchilaridir. Ammo nafaqat bu ikkita maktab o'quvchilari, balki Singapur bitiruvchilarining aksariyati yuqori ball bilan maktabni tamomlaydilar.

Bizga ma'lumki, Singapur – ta'lim sohasida yetakchi davlat. Bu ko'p jihatdan oilalarga bog'liqdir. Maktabdan so'ng, bolalar juda ko'p qo'shimcha mashg'ulotlarga borishadi. O'quvchilar orasida raqobat ham juda yuqori. Davlat universitetlariga o'qishga kirish oson emas, chunki ular unchalik ko'p emas. Davlat universitetiga kira olmaydiganlar xususiy universitetlarga yoki chet elga borishadi. Lekin qoida tariqasida, hamma qaytib keladi, chunki Singapurda shtat bolaligidanoq xizmat motivini bolalarga singdiradi. Davlat mamlakat hududida iqtisodiy o'sish, farovon yashash uchun barcha sharoitlar, imkoniyatlar yaratishga harakat qiladi. Shu bois u fuqarolardan mamlakat ravnaqiga hissa qo'shish istagini kutadi. Singapurda o'qituvchilarni tayyorlash tizimiga alohida e'tibor qaratiladi.

O'qituvchilar tayyorlanadigan bitta pedagogik universitet bor. Shuning uchun bu yerda ajablanarli darajada katta raqobat bor. Universitetni tamomlagan talabalar nafaqat yaxshi bilim va bahoga ega bo'lishlari kerak, shuningdek, ular insonning shaxsiy fazilatlarini o'qituvchilik faoliyatiga qanday mos kelishini ko'rsatadigan testlardan ham o'tishlariga to'g'ri keladi. Shunga ko'ra universitet bir yilda atigi 70 nafar talabani qabul qilishga tayyor. Talaba pedagogika oliygohiga kirishi bilan Ta'lim vazirligining xodimi bo'ladi va vazirlik bilan abadiy bog'lab qo'yiladi. Uning mavqeyi, barcha to'lovlari, qo'llab-quvvatlashlariga ega bo'ladi.

O'qituvchilarning malakasini oshirish har hafta o'tkaziladi. Maktabning butun jamoasi zalga yig'iladi, vazirlik xodimi yoki boshqa mutaxassislar kelib, har qanday mavzuda treninglar o'tkazadilar. Bu treninglar bepul o'tkaziladi. Bu vaqtda bolalar jismoniy mashg'ulotlar bilan shug'ullanishadi, o'qituvchilar bir necha soat o'qishadi va keyin darslarini o'rgatish uchun qaytib kelishadi.

Shuningdek, Janubiy Koreyaning ta'lim tizimidagi tajribani o'rganish ham muhim hisoblanadi. Bu yerda o'quvchilarning qiziqishini rag'batlantirish uchun maktablarda fakultativlar joriy qilingan. Bu mamlakat konstitutsiyasiga muvofiq, boshlang'ich va o'rta maktab (1-9-sinflar) har bir fuqaro uchun majburiy bo'lib, ta'lim mazmuni o'quvchining shaxsiyatini rivojlantirishga yordam beradi va ularni mustaqil

qaror qabul qilishga o'rgatiladi. Talabani kelajakda kerakli bilimlarni egallash qobiliyatiga rahbarlik qilib, u estetik, vatanparvarlik va milliy g'oyaga hurmat ruhida, mustaqil va erkin fikrlaydigan, mas'uliyatni anglagan holda tarbiyalanadi. Janubiy Koreya hukumati 2009-2011-yillar uchun milliy o'quv dasturini qayta ko'rib chiqdi, u mamlakatning milliy va ijtimoiy ehtiyojlarini hisobga olgan holda takomillashtirildi va asta-sekin amaliyotga joriy etildi. Yaxshilangan o'quv dasturi umumiy va ixtiyoriy qismdan iborat bo'lib, 1-9-sinflarni to'rt guruhga bo'ladigan baholash tizimi ham joriy qilingan: 1-guruh 1-2-sinflar, 2-guruh 3-4-sinflar, 3-guruh 5-6-sinflar, 4-guruh 7-9-sinflar. Bu yondashuv o'quv dasturini bir yildan ortiq emas, balki bir necha yil davomida ishlab chiqish imkonini beradi, ya'ni o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda, bu ularning ta'lim natijalarini to'g'rilashga zamin yaratadi.

Amerika dunyodagi eng yirik ta'lim tizimlaridan biriga ega. AQSh ta'lim tizimi turli ta'lim muassasalari tomonidan taqdim etiladi, bu yerda o'quvchilar yoshi, maqsadlari va qobiliyatlariga qarab turli darajadagi ta'lim olishlari mumkin. AQSh maktablarining 88% davlat tasarrufida bo'lib, qolgan 12% xususiy maktab Amerika qo'shma shtatlardagi xususiy maktablar jahon ta'limining yuqori standartini ta'minlovchi nufuzli ta'lim muassasalari sifatida e'tirof etiladi. Amerikada o'qish 5 yoshdan boshlanib, 18 yoshgacha davom etadi. Boshlang'ich maktabda o'qitiladigan fanlarning chuqur o'rganishga va uyga beriladigan vazifalarning murakkablik darajasi bog'liq holda iqtidorli va o'zlashtirish darajasi past bo'lgan o'quvchilar uchun alohida sinflar mavjud. Uchinchi sinfdan boshlab har bir bola maxsus imtihonlar topshiradi va ularning natijalariga ko'ra ta'lim berishda o'qituvchilar ma'lum bir fanlarga e'tiborlarini qaratadilar. O'rta maktabda majburiy fanlarga matematika, ingliz tili, tabiiy fanlar, ijtimoiy fanlar (shu jumladan, jahon tarixi) va jismoniy tarbiya fanlari kiritilgan. 8-sinfdan boshlab o'quvchilar o'qiydigan fanlarini mustaqil tanlashlari mumkin. AQSH ta'limida yuqori darajadagi raqobat o'ziga xos jihat hisoblanadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim muassasalari tomonidan taklif etilayotgan xizmatlar sifatini oshirishni talab qiladi.

4.Xulosa

Mazkur tahlillarga ko'ra yuqorida ta'kidlangan mamlakatlar va O'zbekiston maktablarining o'rtasidagi asosiy farqlardan biri shundaki, ular o'quvchilarni katta miqdordagi umumiy fanlar bilan zo'rqiqtirmaydilar. Eng boshidan boshlab bolaga asosiy fanlar beriladi, ular atrofida ta'lim tashkil qilinadi. Bu mamlakatlarda ota onalar bolaning test savollariga to'g'ri javob berishi va ma'lumotlarni yodlab olishi yetarli emas deb hisoblaydi va maktabda oladigan bilim va ko'nikmalarini zamonaviy jamiyat va biznes talablariga javob berishini xohlaydi. Yuqorida ta'kidlangan fikrlardan xulosa shuki, bugun bolaning samarali muloqot qila olish, jamoada ishlash, o'rganilayotgan masalaga tanqidiy va ijodiy munosabat bildira olish hamda kamida bitta chet tilda yuqori darajada muloqot qilish qobiliyati qadrlanmoqda. Xorijiy tajribalar esa o'quvchilarda aynan shu ko'nikmalarni shakllantirishga va takomillashtirishga qaratilgandir. Xalqaro baholash tadqiqotlari materiallarida ham aynan shu ko'nikmalarni aniqlashga e'tibor berilgan. Qisqacha qilib aytganda, xalqaro tadqiqotlar natijalari yoshlarimizning hayotga qanchalik tayyorlanayotgani va buning uchun ularga taqdim etilayotgan ta'lim dasturlari bugungi kun talabiga qanchalik javob berishini ko'rsatib beradi va milliy ta'lim tizimini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi.

Boshlang'ich sinflarda o'quv savodxonligini monitoring qilish bo'yicha o'qish va matnni tushunish sifatini xalqaro o'rganish (The Progress in International Reading Literacy Study) PIRLS talablarini amalga oshirish o'qish ta'limi zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Xalqaro baholash dasturlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri borasida izlanishlar olib borgan amerikalik tadqiqotchilar Elizabeth Ann, S.Kelly o'zlarining ilmiy izlanishlarida xalqaro miqyosda o'quvchilarning yutuqlariga ta'sir qiluvchi omillarni tahlil qilib o'tgan. O'quvchilarning samarali bilim olishlariga ularning ijtimoiy kelib chiqishi, yashash sharoiti katta ta'sir ko'rsatishini, shu bilan birga maktab sharoiti, o'qituvchilarning malakasi va dars o'tish texnologiyasi hamda, maktab resurslarining qanchalik boy ekanligi asosiy ta'sir qiluvchi omillar sifatida sanab o'tilgan. Ozyildirim Gulnar tadqiqot ishida o'quvchilarning akademik yutuqlarga erishishida uyga vazifalarni to'g'ri tashkil qilish muhimligini ta'kidlagan. Ya'ni o'quvchiga mos ravishda berilgan uyga vazifalar o'quvchining xalqaro baholash dasturlarida ham muvaffaqiyatli natijalarni qayd etishiga asos bo'lishi mumkin deya qayd etib o'tgan. PIRLS xalqaro baholash tadqiqotlari muvofiqlashtirish markazi tomonidan ishlab chiqilgan yagona ko'rsatkichlar va qoidalarga mos ravishda amalga oshiriladi. Mazkur

jarayondagi har bir bosqich (namuna olish, tarjima qilish, tajriba-sinov ishlari o'tkazish, ma'lumotlarni tekshirish va qayta ishlash) xalqaro ekspertlar tomonidan nazorat qilinadi.

Badiiy asar matnini ongli o'qish va uqishda kichik maktab yoshidagi o'quvchilarga kattalarning yordami zarur. Ustoz va murabbiylar o'quvchiga asarning asosiy g'oyasi bilan birga badiiy-estetik ma'nolarini tushuntira olishlari ham juda muhimdir. O'qilgan asardan ma'naviy ozuqa ololgan o'quvchigina hayotning pastu-balandini anglab yetadi va kelajak hayotida bu bilim va tajribalari asqotadi. O'quvchilarda mutolaa madaniyatini tarkib topdirish, badiiy asar mazmuni bilan tanishish va uni tushuna olish, matnni o'zlashtirish darajasini takomillashtirish bo'yicha PIRLS xalqaro dasturi ham ishlab chiqilgan.

DARAJA BALLAR MAHORAT TAVSIFI

Past

470-474

1. Matnning muayyan qismlarini ajratib ko'rsatish.
2. Ulardan oddiy xulosalarni ifodalashda foydalanish.

O'rta

475-549

1. Voqealar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ko'rsatish.
2. Matnning umumiy g'oyasini aniqlash.
3. Matn tarkibining elementlarini ochib berish.
4. Qahramonlar xatti-harakatiga izoh berish

Yuqori

550-624

1. Asar qahramonlarining xatti-harakatlari va his – tuyg'ularini taqqoslash va qiyoslash.
2. Ularning o'zaro aloqalarini tushuntirish.
3. Matnda qo'llangan til vositalarining xususiyatlari ustida birlamchi tahlil o'tkazish.

Oliy

625 va undan yuqori

1. Matnning asosiy g'oyasini tushunish, yashiringan axborotlarni aniqlash va umumlashtirish.
2. Matndagi savollarga qahramonlarni asosiy tavsiflari, ularning intilishlari va his- tuyg'ularini

izohlash orqali javob berish.

Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadidagi o'qish uchun baholash me'zonlari 2001-yildan buyon o'tkazilib kelinayotgan ushbu tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi ta'lim oluvchi yoshlari ham 2021-yildan boshlab ishtirok etishmoqda.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study – Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganishdagi yuksalish) – bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matnni ongli o'qish va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir.

PIRLS tadqiqotida o'quvchilarga ikki turdagi matn taqdim etiladi, badiiy matn va axborotli matn. Shuning uchun o'quvchilar bilimi quyidagi ikki mezon asosida baholanadi:

1. Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadida o'qish.
2. Axborotni o'zlashtirish va foydalanish maqsadida o'qish.

Adabiyotlar

1. General pedagogy BH Khodjayev Sano- standart publishing house Tashkent-2017.
2. uzeu.uz Official website of the Ministry of Public Education of the Republic of Uzbekistan.
3. oecd.org/pisa/ -PISA International Assessment Program website.
4. timssandpirls.bc.edu TIMSS and PIRLS international evaluation site.
5. Abdumalik o'g'li, O. R. Cultural Comparison of Uzbek and English Language Speech Styles.
6. Yakubova, D. (2022). TEACHING GRAMMAR FOR EFL STUDENTS AND ITS

APPROACHES. Involta Scientific Journal, 1(7), 265-268.

7. Dilnozakhon, Y. (2022). TEACHING PRAGMATICS BY EXPRESSING AND GIVING COMPLIMENTS. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(6), 575- 578.

8. Khadimatovna, A. M. (2020). APPROACHES TO THE SPECIFICITY OF WORDS SLANG, ARGO, JARGON. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(7).

9. Usmonova, D. (2022). TO STUDY THE IMPORTANCE OF TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN ENGLISH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(10), 128-131.

10. Sabohatxon, Y., Zilolaxon, T. Y., & Shaxlo, Y. L. (2022). EXPRESSION OF METAPHOR IN DIFFERENT SYSTEM LANGUAGES. RESEARCH AND EDUCATION, 1(2), 209-212.

11. Aliyeva, N. (2021). Modern concepts of the study of phraseological units within the framework of frame representation and the theory of conceptual metaphor. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 2021(4), 147-156.

12. Aliyeva, N. (2021). MODERN CONCEPTS OF STUDYING PHRASEOLOGISMS IN THE FRAMEWORK OF FRAME REPRESENTATION AND THEORY OF CONCEPTUAL METAPHOR. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES (2767-3758), 2(12), 206-211.

13. Ташматова, Г. Р. (2022). ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ (CLIL. Academic research in educational sciences, 3(3), 953-960.

14. Rafailovna, T. G. (2022). CHALLENGES OF IMPLEMENTING CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING). Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(3), 567-574.